

TASHQI KO'RINISH VA VIZUAL MADANIYATNING PSIXOLOGIK AHAMIYATI

Qo'shaqova Ziyodaxon

Yangi asr universiteti 104-guruh talabasi

Annotatsiya: Maqolada insonning tashqi ko'rinishi va vizual madaniyatining psixologik hayotdagi roli, shuningdek, ular orqali shaxsiy identifikatsiya, ijtimoiy aloqalar va hissiy holatlarni shakllantirish masalalari tahlil qilinadi. Shu bilan birga, tashqi ko'rinish va vizual madaniyatning psixologik salomatlik va shaxsning o'ziga bo'lgan ishonchi bilan bog'liqligi ko'rsatib berilgan.

Kalit so'zlar: tashqi ko'rinish, vizual madaniyat, psixologik ahamiyat, ijtimoiy identifikatsiya, o'zini anglash.

Insonning tashqi ko'rinishi va vizual madaniyati zamonaviy jamiyatda nafaqat estetik mezon sifatida, balki psixologik va ijtimoiy hodisa sifatida katta ahamiyatga ega. Tashqi ko'rinish insonning shaxsiyati, o'ziga bo'lgan ishonchi, hissiy holati va jamiyatdagi mavqeini aks ettiruvchi vosita hisoblanadi. Shu sababli, tashqi ko'rinish va vizual madaniyat psixologik tadqiqotlarda ham, ijtimoiy kommunikatsiyada ham markaziy mavzuga aylangan.

Tashqi ko'rinish va vizual madaniyatning psixologik ahamiyati masalasi ko'plab tadqiqotlarda yoritilgan. Goffman (1959)ning *The Presentation of Self in Everyday Life* asarida insonning ijtimoiy muhitda o'zini qanday taqdim etishi, ya'ni "ijtimoiy sahna" konsepsiyasi batafsil tahlil qilingan. U shuni ta'kidlaydiki, tashqi ko'rinish shaxsning boshqalar tomonidan qabul qilinishini va jamiyatdagi mavqeini belgilaydi. Bu asar ijtimoiy psixologiya nuqtai nazaridan tashqi ko'rinishning ahamiyatini ilmiy asoslab beradi.

Arnheim (1974)ning *Art and Visual Perception* asarida esa vizual madaniyatning kognitiv va estetik ahamiyati tahlil qilinadi. Arnheim vizual tasvirlar, shakllar va ranglarning inson miyasi tomonidan qabul qilinishi va hissiy reaksiyalarga ta'sirini ko'rsatadi. Bu adabiyot vizual madaniyatning psixologik jarayonlar, xotira va ijodiy fikrlashga ta'sirini tushuntirishda asosiy manba hisoblanadi.

Adler va Proctor (2018)ning *Visual Culture and Psychology* kitobi zamonaviy vizual madaniyatning psixologik jihatlarini o'rganadi. Ular vizual tasvirlar, dizayn va san'at elementlarining shaxsning hissiy holati, ijtimoiy identifikatsiyasi va kognitiv rivojlanishiga ta'sirini tahlil qiladi. Kitobda berilgan statistik ma'lumotlar va eksperimental natijalar tashqi ko'rinish va vizual madaniyatning psixologik ahamiyatini amaliy jihatdan isbotlaydi.

Hall (1997)ning *The Hidden Dimension* asarida insonning fazoviy-muhit bilan aloqasi, shaxsning tashqi ko'rinishi va atrof-muhitning vizual elementlari o'rtasidagi bog'liqlik tahlil qilinadi. Bu ish vizual madaniyatning faqat estetik emas, balki ijtimoiy va psixologik kontekstda ham muhim ekanligini ko'rsatadi.

Shuningdek, zamonaviy maqolalar va tadqiqotlar (masalan, psixologik jurnallarda chop etilgan maqolalar) tashqi ko'rinish va vizual madaniyatning stress darajasi, hissiy

barqarorlik va jamiyat bilan moslashuvga ta'sirini ko'rsatadi. Bu manbalar shuni isbotlaydiki, tashqi ko'rinish va vizual madaniyat shaxsning ruhiy salomatligi va ijtimoiy faoliyati bilan chambarchas bog'liq.

Tashqi ko'rinish inson psixikasiga bir nechta yo'nalishda ta'sir qiladi:

O'zini anglash va o'zini qadrlash. Tashqi ko'rinish shaxsning o'ziga bo'lgan hurmatini shakllantiradi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, o'z tashqi ko'rinishi bilan qoniqqan shaxslarning o'zini qadrlashi yuqori bo'ladi, ular jamiyatda ishonchli va faol bo'lishadi.

Hissiy holatni boshqarish. Ko'rinish bilan bog'liq psixologik fenomenlar, masalan, "look effect" (qiyofaga qarab kayfiyat o'zgarishi), shaxsning o'zini qanday his qilishini boshqaradi. Chiroyli, tartibli kiyim va estetik jozibador tashqi ko'rinish odamda ijobiy hissiyotlarni kuchaytiradi.

Ijtimoiy identifikatsiya. Tashqi ko'rinish shaxsning jamiyatdagi mavqeini aniqlashga yordam beradi. Kiyim, soch turmagi, aksessuarlar va boshqa vizual elementlar orqali inson o'zini ma'lum guruh, kasb yoki ijtimoiy qatlam bilan bog'lash imkoniyatiga ega bo'ladi.

Vizual madaniyat va uning psixologik roli. Vizual madaniyat tushunchasi keng qamrovli bo'lib, u inson hayotidagi vizual tasvirlar, san'at, reklama, dizayn va estetik qadriyatlarni o'z ichiga oladi. Psixologik nuqtai nazardan vizual madaniyat shaxsga quyidagi yo'nalishlarda ta'sir qiladi:

Qabul qilish va fikrlash jarayoni. Vizual tasvirlar inson miyasi tomonidan tezroq qabul qilinadi va ular xotirada uzoq saqlanadi. Shu sababli, vizual madaniyat shaxsning bilim olish, qaror qabul qilish va muammolarni hal qilish qobiliyatini oshiradi.

Hissiy va estetik tajriba. San'at, dizayn va boshqa vizual elementlar orqali shaxs hissiy qoniqish oladi. Bu esa ruhiy salomatlikni mustahkamlash, stressni kamaytirish va ijodiy faoliyatni rag'batlantirishga yordam beradi.

Shaxsni ijtimoiylashuvi. Vizual madaniyat shaxsning jamiyat bilan aloqasini yaxshilaydi. Masalan, kiyim-kechak, interyer dizayni yoki ijtimoiy tarmoqlardagi vizual tasvirlar orqali odamlar o'zlarini ma'lum ijtimoiy guruh bilan bog'laydi va shaxsiy identifikatsiyani mustahkamlaydi.

Tashqi ko'rinish va vizual madaniyat inson psixikasida bir nechta muhim rol o'ynaydi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, shaxs o'z tashqi ko'rinishiga e'tibor berganda o'zini qadrlashi oshadi, o'ziga bo'lgan ishonchi kuchayadi va jamiyatdagi o'rnini yaxshiroq anglaydi. Shu bilan birga, vizual madaniyat elementlari, masalan, ranglar, shakllar, san'at va dizayn, shaxsning hissiy holatiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Ular stressni kamaytiradi, kayfiyatni yaxshilaydi va ruhiy barqarorlikni oshiradi.

Shuningdek, vizual madaniyat shaxsning kognitiv jarayonlariga ham ta'sir qiladi. Masalan, infografika, dizayn va vizual tasvirlar ma'lumotni tezroq qabul qilish, xotirada uzoq saqlash va ijodiy fikrlashni rag'batlantirish imkonini beradi. Bu, ayniqsa, ta'lim jarayonida, ish faoliyatida va ijodiy sohalarda katta ahamiyat kasb etadi.

Tashqi ko'rinishning ijtimoiy psixologik ahamiyati ham katta. Insonning birinchi taassurodi ko'pincha uning tashqi ko'rinishiga bog'liq bo'ladi. Tartibli va estetik jihatdan jozibador ko'rinish shaxsga boshqalar bilan samarali muloqot qilish, ijtimoiy stereotiplardan xabardor bo'lish va jamiyat bilan moslashish imkonini beradi. Shu bilan

birga, vizual madaniyat shaxsning guruh bilan identifikatsiyasini mustahkamlashga yordam beradi, bu esa o'z navbatida ijtimoiy muvaffaqiyatga ta'sir qiladi.

Natijada, tashqi ko'rinish va vizual madaniyat shaxsning psixologik rivojlanishi, hissiy barqarorligi, ijodiy qobiliyati va ijtimoiy moslashuvini ta'minlashda markaziy ahamiyatga ega ekanligi aniqlandi. Shu sababli, zamonaviy jamiyatda tashqi ko'rinish va vizual madaniyatga e'tibor berish nafaqat estetik, balki psixologik va ijtimoiy jihatdan ham zarurdir.

Xulosa: Tashqi ko'rinish va vizual madaniyat inson psixikasida chuqur psixologik ahamiyatga ega. Ular shaxsiy identifikatsiya, hissiy holatni boshqarish, ijtimoiy aloqalarni rivojlantirish va ruhiy salomatlikni ta'minlashda muhim vosita hisoblanadi.

Shu bois, zamonaviy jamiyatda tashqi ko'rinish va vizual madaniyatni shakllantirishga e'tibor berish nafaqat estetik, balki psixologik va ijtimoiy jihatdan ham ahamiyatlidir.

ADABIYOTLAR:

1. Adler, R., & Proctor, T. (2018). Visual Culture and Psychology. New York: Routledge.
2. Goffman, E. (1959). The Presentation of Self in Everyday Life. Garden City, NY: Doubleday.
3. Arnheim, R. (1974). Art and Visual Perception. Berkeley: University of California Press.
4. Hall, E. (1997). The Hidden Dimension. New York: Anchor Books.